

ПРИРОДА – НАШ СПІЛЬНИЙ ДІМ

Синій Вир

Регіональний еколого-освітній часопис

Озеро Синевир - водно-болотне
угіддя міжнародного значення
(Рамсарська конвенція)

Озеро Синевир - одне із семи
природних чудес України

Газету засновано 21 березня 2001 року

Серпень 2025 р.

№ 8 (376)

ДЕНЬ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ – СИМВОЛ СВОБОДИ ТА СИЛИ

Від імені колективу Національного природного парку «Синевир» та від себе особисто щиро вітаю вас із найвеличнішим національним святом — Днем Незалежності України!

Ця знаменна подія стала вирішальним етапом у багатовіковій історії українського народу, символом його незламної волі до самовизначення. Саме 24 серпня 1991 року було закладено фундамент для розбудови суверенної, правової, європейської держави.

Сьогодні, коли Україна бореться за своє суверенне майбутнє, День Незалежності є потужним нагадуванням про нашу єдність і силу.

Ми, як працівники природоохоронної сфери, усвідомлюємо, що збереження унікальних природних ресурсів є невід'ємною частиною розбудови сильної і незалежної держави.

Бажаю всім міцного здоров'я, благополуччя, оптимізму та успіхів у всіх починаннях.

Нехай кожен день буде сповнений новими досягненнями на благо нашої України.

Нехай у цей святковий день кожен відчує гордість за належність до великого українського народу.

Нехай незалежна Україна буде джерелом натхнення для нових.

З повагою
Микола ДЕРБАК,
директор НПП «Синевир»,
депутат Закарпатської
обласної ради

ЗАСІДАННЯ НАУКОВОЇ ТЕХНІЧНОЇ РАДИ НПП «СИНЕВИР»: СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ НА 2026 РІК

Сьогодні в НПП «Синевир» відбулося засідання Науково-технічної ради, яке визначило стратегічні цілі для збереження та розвитку унікального природного комплексу на 2026 рік. Засідання, яке проходило як в офлайн, так і в онлайн-форматі, зібрало провідних фахівців парку та запрошених експертів.

Засідання відкрив директор НПП «Синевир», кандидат філософських наук, голова науково-технічної ради Микола Дербак.

Першим питанням, яке стояло на порядку денному, стали зміни у складі ради. Було введено до її складу нових фахових осіб таких як: провідного наукового співробітника відділу екосистемної ІЕК НАН України, кандидата біологічних наук, старшого наукового співробітника Оксану Марискевич, заступника директора департаменту природно-заповідного фонду Міндовкілля Романа Романіка, провідного інженера з охорони праці Івана Хилу, чий досвід стане цінним та ефективним для подальшої природоохоронної діяльності.

Наступними питаннями порядку денного були плани роботи на наступний рік відразу кількох

ключових відділів. Учасники засідання детально розглянули та затвердили плани Науково-технічної ради, що спрямовані на проведення наукових досліджень та моніторингу екосистем парку, відділу еколого-освітньої роботи, які передбачають нові програми для відвідувачів, освітні проекти для шкіл та популяризацію природоохоронних цінностей, рекреаційного відділу, що включають заходи з покращення туристичної інфраструктури та регулювання потоків відвідувачів для мінімізації негативного впливу на природу.

Важливим питанням на порядку денному стало обговорення реалізації проекту WeVaRe – HUSKROUA, який має на меті запровадження моніторингу водно-болотних угідь міжнародного значення в Карпатському регіоні. Детальний звіт про хід робіт представив начальник наукового відділу НПП «Синевир», кандидат біологічних наук Юрій Тях.

Він акцентував увагу на тому, що проєкт «WeVaRe» (Wetland Value and Resilience) є важливою ініціативою, спрямованою на збереження та стале управління

водно-болотними угіддями. Його назва — Hungary, Slovakia, Romania, Ukraine — вказує на транс-кордонне співробітництво країн, що розділяють Карпатський регіон.

Головна мета проєкту — створення ефективної системи моніторингу для постійного відстеження стану водно-болотних угідь. Це необхідно для отримання актуальних даних про їхню екологічну цінність, виявлення загроз та розроблення заходів для їхнього захисту.

Регулярний моніторинг дозволяє вченим відстежувати зміни у цих екосистемах, виявляти загрози, такі як забруднення чи зміна клімату, та вчасно реагувати, щоб зберегти ці безцінні природні ресурси.

Окрему увагу було приділено важливим природоохоронним питанням, що стосуються біорізноманіття та управління лісовим господарством. Насамперед йшлося про відновлення популяції форелі. Учасники засідання обговорили та узгодили план зариблення річки Теребля та її приток аборигенним видом — фореллю струмковою. Для цього буде використано ремонтно-маткове поголів'я.

Продовження на 2 стор.

Початок на 1 стор.

Цей захід має на меті відновити популяцію цінного виду, який є важливим індикатором здоров'я річкових екосистем.

Це видання, що має назву «Еколого-правові, науково-освітні та транскордонні аспекти впровадження Карпатської конвенції та протоколів до неї», є важливим

Також одностайно було погоджено початок польових робіт із лісовпорядкування, які стартують уже в 2025 році. Це важливий етап для інвентаризації лісових ресурсів та формування сучасної стратегії їхнього управління.

Також рада розглянула перелік заходів на 2025 рік, спрямованих на поліпшення санітарного стану лісів, а також проєкт лімітів на використання природних ресурсів. Це включає вибіркові санітарні рубки, що дозволять прибрати хворі та пошкоджені дерева, запобігаючи поширенню шкідників і хвороб, зберігаючи при цьому здоров'я лісу в цілому.

Засідання Науково-технічної ради Національного природного парку "Синевир" стало важливим кроком у формуванні комплексної стратегії розвитку парку на найближчий рік, враховано пропозиції та зауваження виступаючих членів ради, що сприяло прийняттю виваженого рішення, поєднуючи науковий підхід, екологічну освіту, рекреаційну діяльність та практичні заходи для збереження унікальних природних багатств регіону.

джерелом інформації для фахівців. Федір Гамор виступив відповідальним редактором збірника, що свідчить про його глибокі знання та значний внесок у дослідження Карпат.

Збірник присвячений 25-річчю від моменту схвалення на міжнародній конференції «Карпатський регіон і проблеми сталого розвитку». Ця книга містить цінні матеріали, що висвітлюють історію розроблення та прийняття Карпатської ініціативи, а також її подальше впровадження. У ній описані ключові завдання та досягнення, які вдалося реалізувати завдяки конвенції. Це видання стане незамінним інструментом для науковців, екологів та всіх, хто зацікавлений у сталому розвитку Карпатського регіону.

Подарунок символізує не лише наукову співпрацю між Карпатським біосферним заповідником та НПП «Синевир», а й загальну мету – збереження унікальної природи Карпатських гір. Книга стане цінним доповненням до бібліотеки НПП «Синевир» та допоможе у подальшій роботі з впровадження принципів Карпатської конвенції.

На завершення засідання ради, заступник директора з наукової роботи Карпатського біосферного заповідника, професор, доктор біологічних наук Федір Гамор вручив директору НПП «Синевир» Миколі Юрійовичу нещодавно видану книгу.

Таким чином, засідання стало не лише майданчиком для обговорення актуальних завдань, а й підтвердженням спільної відповідальності науковців та природоохоронців за майбутнє нацпарку.

Марина ПЕЧКАН,
фахівчиня відділу ЕОР

ПРАПОР УКРАЇНИ – СИМВОЛ ЄДНОСТІ ТА СВОБОДИ

23 серпня українці відзначають День Державного Прапора України – свято, що об'єднує всіх, хто з гордістю носить у серці синьо-жовті кольори. Наш прапор – це не лише державний символ, а й уособлення історії, мужності та нескореності українського народу.

Синій колір полотна уособлює мирне небо над Батьківщиною, чисту воду річок і озер, а жовтий – безкрай поля пшениці, щедрість і працелюбність українців. Разом вони символізують гармонію землі й неба, людини і природи.

У цей день по всій країні урочисто піднімають державний прапор, вшановуючи тих, хто боровся і продовжує боротися за свободу та незалежність України. Для кожного

з нас синьо-жовтий стяг – це нагадування про силу єдності гідності та любов до рідної землі.

Нехай наш прапор завжди майорить над вільною Україною, даруючи віру в перемогу та мирне майбутнє!

З повагою
Микола ДЕРБАК,
директор НПП "Синевир",
депутат Закарпатської обл. ради

ВІДКРИЙТЕ ДЛЯ СЕБЕ «СКАРБИ СИНЕВИРА» З НОВИМ АУДИОГІДОМ!

НПП «Синевир» створив новий інтерактивний аудіогід для туристів. Цей цифровий помічник проведе вас

найцікавішими місцями парку – від мальовничих гірських стежок до унікальних природних та культурних пам'яток. Головними локаціями є: озеро Синевир, Реабілітаційний центр бурих ведмедів, Візит-центр, болото Глуханя та Реабілітаційний центр диких тварин «Квасовець».

За допомогою аудіогіда ви зможете подорожувати власним темпом, слухаючи захопливі історії

про природу, рідкісні рослини, тварини, а також легенди та культуру краю. Це зручно, сучасно та абсолютно безкоштовно! Що на вас чекає?

- 20 зупинок із цікавими фактами про рідкісні рослини і тварини біля екологічних стежок до о. Синевир та Дикого озера;
- розповіді про мешканців реабілітаційних центрів бурих ведмедів, птахів, оленів та козуль;
- озвучення українською мовою;
- можливість слухати з будь-якого смартфона без інтернету після завантаження з сайту парку або основних стендів.

Вирушайте на прогулянку з аудіогідом – і відкрийте НПП «Синевир» по-новому! Детальніше про завантаження аудіогіда тут: <https://syn-evyr-park.in.ua/audiohid-skarby-syn-evyru/>

Федір МАТІЧИН,
начальник відділу рекреації

НЕЗАБУТНІЙ ПОХІД ДО ДИКОГО ОЗЕРА

Діти з Молодіжного центру Синевирської громади разом з громадською організацією ФОРЗА та працівниками НПП «Синевир» вирушили в захопливий похід до Дикого озера. Ця подорож була не просто прогулянкою, а справжньою пригодою, що подарувала незабутні емоції та знання про природу.

Сам маршрут до озера виявився цікавим, адже всі йшли мальовничою стежкою, що звивалася крізь густий ліс. Діти вчилися розпізнавати різні дерева та рослини, а також слухали спів птахів. Дорогою вони помічали сліди лісових мешканців, що додавало походу елемент загадковості та дослідження.

Коли діти дісталися озера, вони були вражені його красою. Це невелике озеро розташоване в заповідній зоні, на висоті 1000 м.н.р.м., тому воно зберегло свою первісну, дику природу. Його дзеркальна поверхня відображала небо та дерева, що оточували його.

Тут, біля озера, проведено пізнавальні еко-заходи. Діти

дізналися про особливості цього озера, легенди, пов'язані з ним, а також про його мешканців. Завдяки активностям, вони навчилися цінувати природу та усвідомили важливість її збереження.

Цей похід став чудовим поєднанням відпочинку та навчання. Діти не лише насолодилися свіжим повітрям та красою природи, але й отримали нові знання, що посприяло працювати в команді, допомагати одне одному та долати труднощі..

Тетяна БОБИК,
технік-лаборант

РЕАБІЛІТАЦІЙНИЙ ЦЕНТР ДИКИХ ТВАРИН «КВАСОВЕЦЬ» НПП «СИНЕВИР» ТА ЙОГО НОВІ МЕШКАНЦІ

Урочище «Квасовець» Національного природного парку «Синевир» славиться своїм розташуванням та оповитими величними горами з буковими пралісами, де дика природа отримує другий шанс — Реабілітаційний центр диких тварин "Квасовець". Ця унікальна місцина, що стала прихистком для багатьох тварин, знову дивує і тишить своїх відвідувачів. Адже нещодавно тут сталося справжнє диво. У родині благородних оленів з'явилося поповнення — двоє чарівних і надзвичайно милих оленят!

Благородний олень — один із найграціозніших і найвеличніших мешканців Карпатських гір. Його статечна постава, горда осанка та розкішні роги (у самців) завжди привертають увагу. У РЦДТ "Квасовець" ви можете

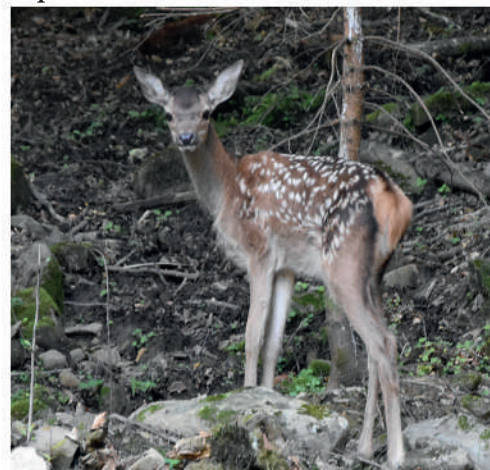
спостерігати за цими тваринами зблизька, не порушуючи їхній спокій і природний ритм життя. Тут вони почуваються в безпеці, отримують належний догляд і, що найважливіше, мають можливість жити повноцінним життям.

Народження оленят — це завжди подія, яка наповнює радістю та надією. Ці маленькі створіння з ніжними, плямистими шубками та великими, допитливими очима вже активно досліджують свій новий дім. Вони смішно незграбні, але водночас повні енергії та життєрадісності. Спостерігати, як вони роблять свої перші неспіливі кроки, як матері-олених дбайливо оберігають їх, — це незабутній досвід, що викликає щире захоплення. Це справжнє свято природи, яке нагадує нам про тендітність і красу навколишнього світу.

РЦДТ "Квасовець" — це не просто туристичний об'єкт, це важливий еко-простір. Відвідавши його, ви не лише отримаєте унікальні враження, а й зробите для себе ціль і мету, яку можна впровадити у збереження дикої природи.

Окрім оленів, тут мешкають й інші тварини, що потребують допомоги. Це місце, де можна на власні очі побачити, як люди дбають про диких звірів, і відчутти гармонію між людиною та природою. Це чудова можливість навчити дітей поважати і любити природу, показати їм, що дикі тварини — це не іграшки, а важлива частина нашої екосистеми.

Завітайте до Реабілітаційного центру диких тварин "Квасовець" НПП «Синевир», щоб на власні очі побачити цих чудових оленят, відчутти атмосферу спокою і гармонії, і переконалися, що доброта та турбота можуть творити справжні дива!

Світлана ГРЕЧИН,
фахівчиня відділу ЕОР

В НПП «СИНЕВИР» ПРОВОДЯТЬСЯ ПОЛЬОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ З ВИВЧЕННЯ БІОРІЗНОМАНІТТЯ

Працівники наукового відділу Національного природного парку «Синевир» спільно з науковцями природничого напрямку Державного біотехнологічного університету — кандидатом біологічних наук, доцентом кафедри зоології та ентомології Філатовим Михайлом Олександровичем, а також із представниками Харківської гуманітарно-педагогічної академії — кандидатом біологічних наук, доцентом кафедри ботаніки Філатовою Ольгою Василівною та науковим співробітником ТОВ

«Нерту-Арго» Марковою Тетяною — здійснили комплекс наукових експедицій на стаціонарних екологічних маршрутах парку.

Основною метою досліджень було проведення системного моніторингу стану флори і фауни, зокрема рідкісних, зникаючих та ендемічних видів. Учасники експедицій здійснювали маршрутні обліки, вели польові спостереження за видовим складом, чисельністю та особливостями поширення представників рослинного і тваринного світу.

Результатом спільних досліджень став активний обмін досвідом у сфері методології та практики екологічного моніторингу. Науковці-партнери передали частину багаторічних напрацювань працівникам НПП «Синевир», що дозволило розширити спектр наукових підходів і підвищити ефективність досліджень. Особливу увагу було приділено систематичним ознакам флористичних та фауністичних об'єктів, а також їх соціологічному статусу — тобто визначенню ступеня природоохоронної цінності та рівня загрози зникнення.

Важливим аспектом роботи стала характеристика не лише представників спонтанної флори і фауни, але й вивчення рідкісного їх різноманіття, що має особливе значення для збереження біотичного потенціалу Карпат. Завдяки спільним зусиллям було поглиблено знання про унікальні природні комплекси парку та окреслено шляхи удосконалення моніторингу і збереження біорізноманіття на його території.

Тетяна НІРОДА,
наукова співробітниця

ВДЯЧНІСТЬ ЗА НАТХНЕННЯ ТА ВІДПОЧИНОК

Іноді, щоб відчутти справжню гармонію та перезавантажити думки, достатньо вирушити в гори. Наша група викладачів та студентів Бердянського державного педагогічного університету, що тимчасово перебуває у Запоріжжі, мала щастя провести кілька днів у Карпатах, і ці дні стали для нас справжнім подарунком.

Ми оселилися на навчально-науковій базі «Синевир» УДУ імені Михайла Драгоманова. Саме звідси почалася наша подорож. Ми відвідали Національний природний парк «Синевир», в якому зустрілися з фахівцями установи, які розповіли нам про неймовірні факти створення та діяльності природоохоронної установи, а також багатий світ дикої природи.

Першим таким цікавим і незабутнім об'єктом відвідин став Візит-центр, де дізналися багато нового про біорізноманіття парку. Особливу подяку хочемо висловити фахівцям та екскурсоводам. Вони не просто подають факти, а діляться своєю справжньою пристрастю до цього дивовижного місця. Їхній ентузіазм і любов до природи були заразливими.

Відвідування музею старовини - Музею лісу і сплаву, показ цікавих історичних кінострічок, прогулянка туристичною стежкою "Лінія Арпада" та розповідь про фортифікаційні споруди того часу та інші цікаві локації залишили дуже теплі спогади.

Дякуємо за незабутні враження, теплий прийом і можливість відволіктися від буденності. Це був чудовий відпочинок, який надихнув нас і подарував море позитивних емоцій!

Особлива вдячність директору навчально-наукової бази «Синевир» Анатолію Дербаку, фахівцям парку, які не просто ділилися знаннями, а запалювали в нас любов до цих гір. Вони нам організували спокій, зарядили енергією та продемонстрували безліч яскравих моментів, які ми збережемо у серці надовго.

Марина ПЕЧКАН,
фахівчиня відділу ЕОР

«Синій Вир»

Еколого-освітній часопис
Засновник і видавець громадське
об'єднання «Товариство «Синій Вир».
Свідоцтво про державну реєстрацію
Серії ЗТ №214
РЕДАКТОР
МИКОЛА ДЕРБАК
Комп'ютерна верстка та дизайн
Марина Печкан, Світлана Гречин
Газету набрано і зверстано у
видавничому центрі НПП «Синевир»

Адреса:

с. Синевир, 1626, Хустський р-н.,
Закарпатська обл., 90041
e-mail: prp-synevir@ukr.net
www.prp-synevir.net.ua

За точність наведених фактів відповідаль-
ність несуть автори матеріалів.
Листування з читачами – тільки на сторін-
ках газети.

Тираж 100 прим.
Зам.

Номер віддруковано в НПП «Синевир»

З ЮВІЛЕЄМ!

Щиро вітаємо з 65-річчям
Бангу Михайла Васильовича,
заступника начальника Квасо-
виського ПНДВ;

Бажаємо злагоди. Добра,
невичерпної енергії, безмежного
людського щастя. Нехай у ваших
задумах буде мудрість, в роботі –
підтримка однодумців.

Вітаємо з 60 - річним ювілеєм
Шпілька Ольгу Михайлівну,
інженера відділу використання
природних ресурсів;

Хай життя щодень зігриває
вірою і надією, а дім ваш
сонячним теплом і благодаттю,
Господь дарує міцне здоров'я.

Вітаємо з 30 - річчям
Печкан Марину Іванівну,
фахівчиню відділу ЕОР;

Бажаємо міцного здоров'я,
успіху, добробуту, добра, радості,
любви, щастя, гарного настрою,
посмішок, яскравих вражень.
Нехай тепло й затишок завжди
панують у вашому домі.

Славну дату 45 - річчя святкує
Палканин Василь Ілліч,
звірівник Реабілітаційного
центру бурих ведмедів;

Бажаємо, щоб наступні роки
були сповнені лише добром і
радістю, благополуччям і
достатком. Світлої вам долі,
щастя людського, родинного
затишку, поваги рідних та колег.

Вітаємо з 70 – річчям
Гречина Василя Юрійовича,
сторожа;

Нехай кожен день напо-
внюється радістю, благо-
получчям, душевним теплом та
Божим благословенням.

ВЕДМЕЖІ МИТІ СОЛОДКОГО ЛІТА

У спекотний день бурі ведмеді
відпочивають на сонці чи
купаються, а найбільше тішаться
соковитими кавунами.

Власкор.

ВІТАЄМО З ДНЕМ НАРОДЖЕННЯ!

Дербака Євгена Миколайовича,
начальника Остріцького ПНДВ;

Шпільку Петра Васильовича,
начальника Чорноріцького ПНДВ;

**Бродюка Миколу Микола-
йовича**, начальника відділу
використання природних ресурсів;

Руснака Степана Івановича, заві-
дувача рекреаційними пунктами;

Руснака Михайла Степановича,
працівника лісгосподарських робіт
Синевирсько-Полянського ПНДВ;

Рошинця Юрія Миколайовича,
інспектора II к. Негровецького
ПНДВ;

Скиру Василя Васильовича,
сторожа;

Субота Марію Іванівну,
інспектора I к. Синевирського
ПНДВ;

Савинця Ярослава Мироновича,
звірівника РЦБВ;

З найкращими привітаннями і
побажаннями з нагоди цієї приємної
дати зичимо іменинни- кам міцного
здоров'я, щастя без ліку, довгого
віку, радості, любові та добра. Нехай
на вашому життєвому шляху будуть
тільки приємні зустрічі, життєва
стежка буде щасливою.

Хлібом достиглим хай доля
рясніє,

Сиплеться миром, здоров'ям,
добрим.

Ні болю, ні втоми хай серце не
знає,

А повниться щастям, як стиглим
зерном.

З повагою і щирими
побажаннями колектив
НПП «Синевир»

АКТИВНІСТЬ ПЛАЗУНІВ У ВЕГЕТАЦІЙНИЙ ПЕРІОД

Плазунів традиційно вважають
тваринами з переважно денним
способом життя, чия активність
безпосередньо залежить від
температурних умов середовища. На
території Національного природного
парку «Синевир», особливо в період
літньої вегетації, досить часто
спостерігається посилення активності
плазунів у денний час доби, що має
важливе значення для екологічного
моніторингу, безпеки людей, а також
загального розуміння їхньої поведінки.

Найвищу активність плазуни
демонструють саме зараз — зокрема в
липні та серпні, коли температури
повітря досягають свого піку. У цей час
вони використовують теплу погоду для
полювання, парування та переміщення.
Активність найбільш виражена вранці
та в другій половині дня, коли сонце
вже не таке палюче, проте температура
залишається комфортною для
фізіологічних процесів.

Водночас у найспекотніші години
доби деякі види ховаються в тіні,
норах, серед рослинності або під
камінням, уникаючи перегріву. Однак,
зафіксовані спостереження останніх

або ефективнішого полювання.

Переважно гадюка зустрі-
чається у біотопах мезофітних,
ксерофітних, де мезофітні – це
середня вологість біотопу, а
ксерофітна – це сухі біотопи
переважно з яких делювіальні
алювіальні поклади, піщаники
та греготи. У вказаних біотопах
гадюка звичайна зустрічається
часто. Одним з припущень
високої щільності всіх плазунів
можливо є занижена кількість
птахів-хижаків, які є регу-
люючим фактором чисельності
плазунів в екосистемах парку, та
висока їх кормова (трофічна)
база: безхребетні, дрібні ссавці
тощо.

Варто зазначити, що на
активність плазунів впливає
низка природних та
антропогенних факторів, а саме -
температурний режим, де
оптимальна температура для
активності більшості видів —
від +20 до +30 °С. При надмірній
спеці або холоді активність
знижується. Також значну роль

років фахівців наукового відділу
парку показують, що окремі види,
зокрема гадюка звичайна (*Vipera
berus* L.), все частіше проявляє
активність саме в денний період —
навіть у найбільш спекотні години.

Серед усіх видів плазунів, яких
можна найчастіше зустріти у різних
місцинах національного парку -
гадюка звичайна, яка заслуговує на
особливу увагу через наявність
отруйних залоз. Її укуси становить
небезпеку для людини, особливо
при пізньому наданні медичної
допомоги або наявності алергічної
реакції.

Гадюку звичайну досить легко
впізнати за характерною темною
зигзагоподібною лінією, що
тягнеться вздовж хребта. Це
головна морфологічна ознака, що
служить для ідентифікації виду.
Забарвлення тіла варіюється — від
сірого до коричневого, з
можливими оливковими або
червоно-бурими відтінками в
залежності від субстрату, на якому
проживає плазун (явище мімікрія),
тобто здатністю пристосовуватись
до навколишнього середовища,
зокрема до кольору ґрунту, трави,
листя, задля маскування від хижаків

відіграє підвищена вологість
після дощу, світловий день, тип
місцевості та ін.

Утім нагадуємо, що
підвищена активність плазунів,
зокрема отруйних видів, у
денний час потребує уважного
ставлення з боку населення та
природоохоронців. Під час
прогулянок на природі або
польових робіт у вологих лісах,
на галявинах і болотистих
ділянках варто дотримуватись
заходів обережності. З метою
запобігання нещасним
випадкам від укусів варто
носити закрите взуття та довгі
штани, уважно дивитися під
ноги, не торкатися голими
руками листя, каміння, пенеків,
unikати збирання трави чи ягід
у зарослих місцях без
попереднього огляду.

То ж дотримуйтеся вище-
зазначених рекомендацій, які
нагадують про обережність під
час перебування в лісі. Адже
дбайливе ставлення до природи
є запорукою безпеки та гармонії
людини й довкілля.

Тетяна НІРОДА,
наукова співробітниця